

ટીબી શું છે ?

ટ્યુબરક્યુલોસિસ (ટીબી) એ બેક્ટેરિયાથી થતો ચેપ છે, જે મોટે ભાગે ફેફસાંમાં જોવા મળે છે પરંતુ તે શરીરના કોઈ પણ ભાગને અસર કરી શકે છે. આ સક્રિય ટીબી કહેવાય છે. સક્રિય ટીબી ઓછામાં ઓછા છ મહિના સુધી દવાઓ લઈને મટાડી શકાય છે. ફક્ત ફેફસાંનો અથવા ગળાનો ટીબી ચેપી હોઈ શકે છે અને મોટા ભાગના લોકો યોગ્ય દવા ચાલુ કર્યાના બે સપ્તાહ સુધી ચેપી હોતાં નથી.

તે કેવી રીતે પકડાય છે ?

જ્યારે ફેફસાંનો કે ગળાનો ટીબી ધરાવનાર વ્યક્તિ ખાંસી કે છીંક ખાય છે ત્યારે જીવાણુઓ નાનાં છાંટા રૂપે હવામાં ફેલાઈ શકે છે અને અન્ય લોકો તેમને શ્વાસમાં લે છે. ટીબીથી અસરગ્રસ્ત થનાર એ લોકો હોય છે જેઓ ટીબી ધરાવનાર વ્યક્તિ (સામાન્ય રીતે સાથીદાર અને એક જ ઘરમાં રહેતી અન્ય વ્યક્તિ, અથવા અસામાન્યરૂપે નજીકના સહકાર્યકર) સાથે ખૂબ સમય ગાળતાં હોય છે. એ વાત ખૂબ અસ્વાભાવિક છે કે કોઈને બસ અથવા ટ્રેનમાં ટીબીનો ચેપ લાગે, કારણ કે ચેપ લાગવા માટે અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિ સાથે ગાળેલા કલાકોની સંખ્યા સામાન્ય રીતે મહત્વની હોય છે. થૂંકવાથી કે વસ્તુઓ વહેંચવાથી ટીબી ફેલાતો નથી.

કોન્ટેક્ટ ટ્રેસિંગ અને સ્ક્રિનિંગ શું છે ?

જ્યારે આપ ચેપી ટીબી ધરાવતી વ્યક્તિના સંપર્કમાં હો અને તેઓ આપની નજીક રહીને ખૂબ ખાંસી કે છીંક ખાતા હોય તો આપને ચેપ લાગ્યો છે કે નહીં અથવા આપનામાં ટીબીના રોગના લક્ષણો દેખાય છે કે નહીં તે જાણવા માટે આપે ચેક-અપ કરાવવું જરૂરી છે. આ મહત્વનું છે કારણ કે જો જરૂર જણાય તો સારી સલાહ મેળવી શકાય અથવા સારવાર શરૂ કરી શકાય. જો જરૂર જણાય તો લોકોની વહેલી સારવાર શરૂ કરવાથી ટીબીને ફેલાતો અટકાવવામાં સહાય મળે છે.

ચેક-અપ:

આપનામાં ટીબીના કોઈ ચિહ્નો છે કે નહીં, આપને પહેલાં બીસીજીની રસી આપવામાં આવી છે કે નહીં (જે ટીબી સામે થોડું રક્ષણ આપી શકે છે), અને આપને ટીબીનો ચેપ લાગ્યો છે પરંતુ આપનામાં તેના ચિહ્નો વિકસ્યાં હોય તેમ છે કે નહીં તે જાણવા માટે ચેક-અપ કરવામાં આવે છે.

આપને એક અથવા તેથી વધુ ટેસ્ટ કરાવવાનું સૂચન મળી શકે છે:

- મેન્ટોક્સ ટેસ્ટ કહેવાતો ત્વચા ટેસ્ટ. ક્યારેક આ ટેસ્ટ ૬-૮ સપ્તાહમાં ફરી કરવાની જરૂર પડે છે.
- બ્લડ ટેસ્ટ
- છાતીનો એક્સ-રે

આપના માટે સર્વોત્તમ સલાહ-સૂચન અથવા સારવાર નક્કી કરવામાં માટે આ ટેસ્ટ્સના પરિણામો સહાય કરે છે.

જો એક જ પરિવારના અથવા સમૂહના વિવિધ સભ્યોની એક્સમાન સારવાર ન થાય તો આપને આશ્ચર્ય ન થવું જોઈએ.

તપાસવાના ચિહ્નો:

- ત્રણ સપ્તાહથી વધુ ચાલતી ખાંસી જેના માટે સામાન્ય દવા અસર ન કરે અને વધુ વકરતી જાય
- તાવ (ઊંચું તાપમાન)
- રાતે એટલો પરસેવો થાય કે ચાદર બદલવી પડે
- કોઈ કારણ વિના વજન ઘટવું
- થાક (શક્તિનો અભાવ અથવા અતિશય થાક)
- સૂજેલી ગાંઠ
- ભૂખ ન લાગવી
- ખાંસીમાં લોહી આવવું (આ જવલ્લે જ થાય છે પરંતુ તેમાં તાત્કાલિક તબીબી સલાહની જરૂર પડે છે)

આ બધાં ચિહ્નો અન્ય કોઈ સમસ્યાના હોઈ શકે છે, પરંતુ જો આપને તેમાંના ત્રણ કે તેથી વધુ ચિહ્નો હોય અને આપ ચિંતિત હો તો આપે આપના સ્થાનિક સર્જરી અથવા ક્લિનિકમાં ડોક્ટર અથવા નર્સની સલાહ લેવી જોઈએ.

મારો સંપર્ક ચેપી ટીબી હોય તેવી કોઈ વ્યક્તિ સાથે રહ્યો હોય તો મારે શું કરવું જોઈએ ?

જો ચેપી ટીબી ધરાવતી કોઈ વ્યક્તિ સાથે આપનો ગાઢ સંપર્ક રહ્યો હોય તો આપની સ્થાનિક સ્વાસ્થ્ય સેવા દ્વારા આપનો સંપર્ક થવો જોઈએ જેઓ આપના ચેક-અપ માટે આપની સાથે એપોઈન્ટમેન્ટની ગોઠવણ કરશે. જો આપનો સંપર્ક કરવામાં ન આવ્યો હોય અને આપ ચિંતિત હો તો આપના સ્થાનિક ચેસ્ટ ક્લિનિક અથવા જીપીનો સંપર્ક કરો. જો જરૂર જણાશે તો આપના માટે એપોઈન્ટમેન્ટની ગોઠવણ થશે.

શું હું મારી દૈનિક ક્રિયાઓ ચાલુ રાખી શકું છું ?

આપની કોઈ પણ દૈનિક ક્રિયાઓ રોકવા માટે કોઈ કારણ નથી. જો આપ ચેપી ટીબી ધરાવતા કેસના સંપર્કમાં હો તો પણ બહુ ઓછી શક્યતા છે કે આપને ટીબીનો ચેપ લાગે અથવા રોગ થાય અને એથી પણ ઓછી શક્યતા છે કે આપને બીજા લોકોને ફેલાઈ શકે તેવો ટીબી થાય. કામકાજ અથવા શાળામાંથી રજા લેવાની જરૂર નથી, સિવાય કે આપને કેટલાંક સપ્તાહથી ખાંસી થઈ હોય અથવા આપને માંદગીનો અનુભવ થતો હોય. જો આપને ચેપી ટીબી હોવાની ગંભીર શંકા હશે તો આપને વિશેષજ્ઞની સલાહ આપવામાં આવશે.